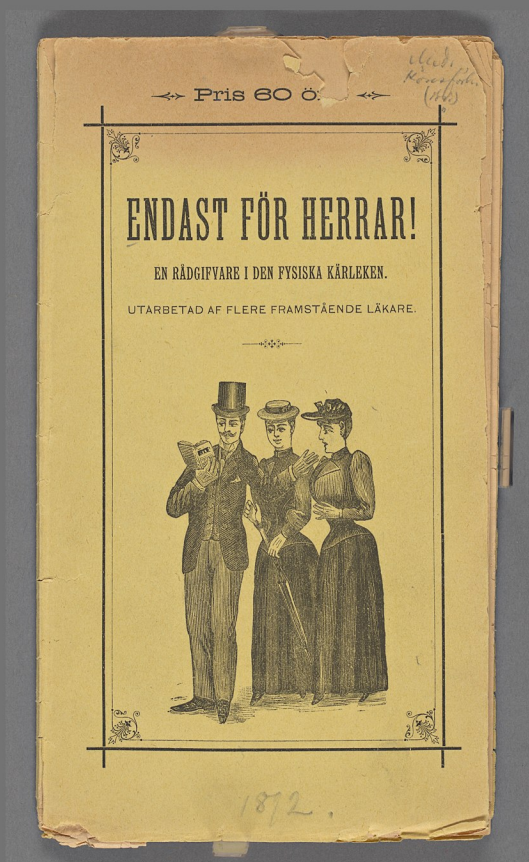

Endast för herrar :

Tryck 46 Fd Br.

Tillkomstår 1892

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

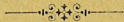
Pris 60 ö.

*Med
Königsb.
(1862)*

ENDAST FÖR HERRAR!

EN RÅDGIFVARE I DEN FYSISKA KÄRLEKEN.

UTARBETAD AF FLERE FRAMSTÅENDE LÄKARE.

1872.

END

EN RÅDGI

FLEP

ENDAST FÖR HERRAR
EN RÅDGIFVARE I DEN FYSISKA KÄRLEKEN

UTARBETAD

AF

FLERE FRAMSTÅENDE LÄKARE.

MALMÖ,
ARBETETS TRYCKERIBOLAG, 1892.

REGERINGENS
SÄLLSKAPETS

Männ
bundna p
samma kl
rättningar
ganska vä
Parni
kes hos g
viss period
denna pe
tighet, exi
att yttra
ej alldele
bestånd;
skas dessu
tycket.

Dären
rättningar
andedräk
livets be
het, mer

Afel
ten och
de ädlaste
åsyftar sl
som höje
alla ting.

I.

Människans afingsförmåga samt därmed förbundna parningsdrift sättes mycket orätt i en och samma klass med människokroppens fysiska för rättningar och instinkter; de äro bägge fastmera ganska väsentligt ifrån hvarandra skiljaktige.

Parningsdriften saknas hos barnet och utsläcker hos gubben, och är således endast under en viss period af lifvet verksam; den kan äfven under denna period, utan att afbryta djurlifvets varaktighet, existera såsom en blott förmögenhet, utan att yttra sig i någon verksamhet, och är således ej alldeles nödvändig för det djuriska livvets bestånd; förökelsesdriften hos människan behärskas dessutom af föreställningsförmågan och godtycket.

Däremot äro människokroppens egentliga för rättningar, eller de som höra till blodets omlopp, andedräkten och uppehållet, outhärliga för djurlifvets bestånd, och verka af en egen nödvändighet, merendels utan att bero af godtycket.

Afelsen, uti hvilken känslan, inbillningskraften och godtycket hafva så stor andel, är en af de ädlaste fysiska förrättningar, som finnes. Den åsyftar släktets bibehållande, förevisar det och liksom höjer oss närmare det första upphovvet af alla ting.

Det kan väl tyckas, som hade naturen förlänat människan afelsesdriften allenast till slägtets bibehållande, och därvid haft intet afseende på dess individuuum eller enskilda person; men det är onekligt, att äfven individen vid bestämmelsen af denna höga drift icke blifvit förgäten. Medan nämligen afelsen befrämjar slägtets fortsättning, bereder den tillika enskildt väl. Så orättvist har icke naturen förfarit, att den velat utverka det helas bibehållelse medelst den enskildes minsta skadande. Vi upptäcka här fastmer den skönaste harmoni emellan det helas alla delar. Samma vishetsfulla inrättning finna vi så väl hos växten och djuret, som hos människan.

Ganska tydlig hos mannen, och nästan ännu mera hos kvinnan, är parningsverkets välgörande inflytelse på både kroppen och själen.

Betraktar man den mognade mannen, som aldrig ohelgade sin ungdomskraft genom vällustigt förspillande däraf, huru han, under anständig njutning af kärleken till könet, vinner i kroppsstyrka, fägring och munterhet, huru han känner sig lifvad af behjärtenhet, mod och ståndaktighet i alla sina förrättningar. Man betrakte den fullbildade kvinnan, som på oskuldens stig räckt en älskvärd yngling sin hand, huru dess fägring såsom maka utblomstrar till högsta glans, dess kinders rodnad blifver lifvigare, dess ögonkast själfullare, samt alla dess musklers spel friare och lättare.

Kort sagdt: anständig njutning af kärleken till könet är den ädlaste balsam för kropp och själ. Den tillskyndar den förre det högsta välstånd,

den senare en
inflytelse, so
själens fört
är så välg
det är en hög
finner hen
den belöni
sina trogn
äro jämvä
öfver inbr

Afels
med hela
förhålland
är visst,
den and
lifskraften
förtärde.

Missb
sker såled
den djupt
efter hand
lustingen
tankeförm

Man
domen or
kroppens
som kun
och förn
uthärdar
liga följd
säkrare,
hvilka allt

den senare en obeskrifligt angenäm känsla. Och den inflytelse, som ifrån en så lycklig kroppens och själens författning utbreder sig öfver hela lifvet är så välgörande, så vigtig för menniskan, att det är en högst bedröflig syn, då man i detta hänseende finner henne blind för sitt eget bästa. Ty så stor den belöning är, med hvilken naturen välsignar sina trogne dyrkare, så förskräckliga och grymma äro jämväl de straff, med hvilka den hämnar sig öfver inbrotten uti dess ordning.

Afledriften, som är så innerligen förenad med hela vår natur, står i synnerhet i närmaste förhållande till vår själs högre krafter; och det är visst, att såväl genom den kroppsliga, som den andliga produktionen (tankeverksamheten) lifskraftens finaste och mest förädlade delar blifva förtärde.

Missbruket af endera af dessa verksamheter sker således alltid på den andras bekostnad. Hos den djupt och träget forskande tänkaren utplånas efter hand älskogsbegäret, och den omätlige välustingen förlorar sina sinnens liflighet och sin tankeförmåga.

Man kan icke nog kraftigt erinra, det känne- domen om såväl älskogsnjutningen som alla öfriga kroppens njutningar och behof, är lika angelägen som kunskapen om hvad till själens utbildning och förnöjelse hörer. En ung och stark kropp uthärdar väl i början öfvermåttet i allt utan märkliga följder; men om också sent visa sig desto säkrare, de långsamt framsmygande fienderna, hvilka alltid äro de farligaste.

II.

*Om människokroppens aflelseförrättningar
och mannens aflelsedelar.*

En organisk kropps förrättningar, som hafva afseende på frambringande af andra, honom lika, organiska kroppar kallas aflelseförrättningar, och de delar som tjäna till detta frambringande kallas aflelsedelar.

Alla andra delar på människokroppen äro hos bägge könen, både man- och kvinnkönet, gemensamma. Hos många af dessa delar finnas vissa relativa olikheter, genom hvilka mannens kroppsdelar skilja sig ifrån de motsvarande hos kvinnan.

Mannens kropp utmärker sig redan till det yttre genom en större, starkare och med mindre mjukt kött betäckt byggnad, genom mera bestämda drag, tydligare och starkare konturer eller ytor; kvinnans däremot genom spensligare och smärre lemmar, försedda med en len med vågiga linier betäckt hud, och genom mera regelbundna konturer.

Icke blott till det yttre, utan äfven till inre delar skilja sig båda könen från hvarandra. Kvinnans fasta delar äro ej så elastiska, dess muskler äro mindre, de hafva mera fett emellan de köttiga delarne; benen i kvinnans skelett äro i jämförelse med mannens glattare och rundare, isynnerhet äro de rörformiga långa benen smalare. De hafva ett åt alla håll rymligare bäcken, höftbenen stå längre ut ifrån hvarandra, heligbenet är baktill mera nedåtböjdt, blygdbenen och sittbenen äro skilde ifrån hvarandra genom en längre linie;

isynner är c
större. Fet
och mera
afseende p
Kvinnans
som hos
kroppen a
bröstat, ell
gården, el
lent fjun,

Till d
rättningar
ren slår
hufvud är
djup. För
rördare n
större falle

Men
emellan kö
mannen s
att föda.

* Veule
rurgie, 1788
mer förlora
månadsreni
synnerhet
ofta dånad
bår så sm
besvärighet
digt väl, åte
ständigt ett
återväxte. I
växt, undan
också starka

isynner är den vinkel som blygdbenen göra mycket större. Fetthinnan är också i allmänhet slappare och mera eftergifvande; allt olikheter som hafva afseende på kvinnokönets bestämmeelse att föda. Kvinnans hår är merändels längre; några delar, som hos mankönet hafva hår, hafva på kvinnokroppen antingen alldeles inga, såsom hakan* och bröstet, eller äro mindre hårbevaxte, såsom mellangården, eller endast öfverdragne med ett fint, lent fjun, såsom på armarne och benen.

Till de egna olikheterna i de kroppsliga förättningarne hör pulsens olikhet, som hos fruntimmer slår oftare; lungbenet är mindre, luftrörets hufvud är trängre, hvarföre och dæras röst är mindre djup. För öfrigt har kvinnokönets kropp ett lättördare nervsystem, en större retbarhet och en större fallenhet för passioner.

Men den förnämsta och absoluta skilnaden emellan könen består i födslodelarne, genom hvilka mannen sättes i stånd att aflla, men kvinnan att föda.

---

* Veulevier berättar i »Journal de Médecine & Chirurgie» 1783 följande märkvärdiga hänförelse: »Ett fruntimmer förlorade i tjugonde året sin dittills ganska ordentliga månadsrening, fick strax därpå flerahanda olägenheter, i synnerhet en ofta påkommande ymnig näsblod, så att hon ofta dånade. Detta varade ända till den 28:de dagen, då hår så småningom begynte synas på hakan, hvarpå alla besvärligheter försvunno. Hon mådde sedermera beständigt väl, återfick aldrig sin månadsrening, men behöll beständigt ett tjockt svart skägg, som, så ofta det afrakades, återväxte. Hela hennes kropp var ganska starkt hårbevaxt, undantagande de yttre lemmanne; hennes röst var också starkare än vanlig fruntimmersröst.»

Man kan väl icke neka, att hermafroditer, d. ä. sådana monströsta bildade människor, som hafva båda könsens födslodelar, ju kunna gifvas, och man finner i flere skrifter sådana människor beskrifna. Men de flesta af dem, som nogare blifvit undersökta, voro antingen af mankönnet och hade endast en onaturlig grop i mellangården, eller af kvinnkönnet och hade endast en ovanligt stor clitoris. Flere sådana beskrifningar sakna äfven tillräcklig trovärdighet.

Mannens afledselar.

Mannens afledselar äro testiklarne med sädesgångarne och de öfriga delarne af sädessträngarne, sädesblåsorna, prostanterna och den egentliga mans- eller frodlemmen.

Om testiklarne i allmänhet, om deras säck, om skidhinnorna, testikelmuskulerna, sjelfva testiklarne, sädesgångarne och sädessträngarne.

Testiklarne, testes eller testiculi* äfven stenarne eller pungstenarne kallade, ligga utom bukcaviteten i en särskild dem tillhörig pung eller säck. I naturliga tillståndet äro de alltid två. Karlar gifvas, hos hvilka blott den ene sjunkit ner, och den andre ligger ännu gömd i bukcaviteten. Men de kunna ock finnas, som blott hafva en enda, när i embryonen eller första kroppsämnet, af någon mellankommande orsak en testikels utveckling hindrats och

* Testes, vittnen, kallas de såsom vittnen till mankönnet. Hos romarne kunde en man, som ej hade tvenne testiklar, icke aflägga något giltigt vittnesbörd inför domstolen.

således blott
derför äro
som hafva
i flere skr
och andra
testikel ell
stikeln. I
exempel p
Erfarenhe
böjelsen f
hafva den
seende til
samma, ä
den för o
vis anstal
luften och
liga värm
slag att a
De k
stå af ett
eget oms
Det
(eller om
* Hal
1. Mayer
s. 105. x
en förträ
rien, hade
att han
taga frök
ehuru då
hvilken h
gemålen 8
bägge har
retha 1566

således blott en blifvit tilldanad, men som likväl derför äro fruktsamme. Också kan det gifvas män som hafva trenne testiklar, hvarpå man finner bevis i flere skrifter.* Man har möjligen, som Haller och andra anmärkt, tagit en onaturligt tjock testikel eller en säcksvulst e. d. för den tredje testikeln. På anförda ställe hos Haller finnas äfven exempel på dem, som haft fyra jämväl fem testiklar. Erfarenheten bestyrker, att sädens afsöndring och böjelsen för samlag är långt starkare hos dem, som hafva den ena testikeln gömd i underlifvet, i anseende till värmen och inälfvornas tryckning på densamma, än hos dem, hvilka hafva dess sädesägg i den för dem bestämda säcken. Det är därför en vis anstalt af naturen, att testiklarne äro utsatte för luften och därigenom förlora mycket af sin naturliga värme. Härpå grundar sig Fausts bekanta förslag att afskaffa byxors bruk för gossar.

De betäckningar, som innesluta testiklarne, bestå af ett för bägge gemensamt och ett för hvarje eget omslag.

Det för bägge gemensamma omslaget är säcken (eller om man så vill, säckarne, i anseende till dess

* Halleri *Elementa Physiologiæ* Tom VII, kap. 27, § 1. Mayers *Beschreibung des menschlichen Körpers*, b. 5, s. 105. »Landtgreffen Philip den adelmådige af Hessen, en förträfflig regent och mycket känd i reformationshistorien, hade tre testiklar, och ett så starkt behof af samlag, att han 1540 tillvann sig, dock i hemlighet, tillåtelse att taga fröken Margaretha von der Saal till sin bi-gemål, ehuru då gift med Kristina, en prinsessa från Sachsen, med hvilken han aflade 10 barn, äfvensom med den förstnämde gemålen 8 barn. Han dog 1567, 63 år gammal, och voro bägge hans gemåler då döda: Kristina 1549 och Margaretha 1566.»

tvådelning) hvars tunna med krusiga hår besatta hud därigenom skiljer sig ifrån huden på andra delar, att den är utan fett, stundom hängande, stundom uppdragen och bildar i detta fall mest på tvären liggande rynkor och veck.

Inom säcken ligga tvänne lika hudsäckar, formerade af säckens inre egna hud*, en fast, elastisk hud, som består af en tät hinna och är genomträngd af många fina blodkärl. Ju friskare och starkare en man är och ju mera kyla värkar på säcken, desto mera är denna hud hopdragen, desto kortare till följd däraf säcken. Svaghet, sjukdom och värme på säcken åstadkomma denna huds slakhet och därigenom säckens förlängande. Ju mera säckens skinn är sammandraget, dess mera är den ock skrynklig.

Förenämnda bägge säckar ligga inom säckens skinn bredvid hvarandra, så att en är till höger och en till vänster, och så att dels deras yttre sida ligger tätt intill säckskinnets inre och hänger tillhopa med den, dels så att bägge säckarnes yttre sidor midtpå stöta tillsammans och där bilda en skiljevägg, hvilken utanpå märkes genom den så kallade sömmen, en lång, tunn, smal fäll af huden.

I hvarje af dessa säckar ligger en testikel, vid hvilken är fästad en sträng, som kallas sädessträngen. Testikeln ligger i nedersta delen af sin säck och dess sädessträng kommer genom magringen ned till densamma i säcken. Hos många hänger den ena testikeln längre ner än den andre, men icke hos alla den vänstra längre

* Man kallar den kötthinna, men ganska oegentligt, ty den har alldeles icke några köttfibrer.

ner än den
skiljde ifrån
innesluten
med den
fullkomligt
sädessträng
säckhuden
men förse
hinnans in

Testikel
täckning ä
Den bestå
rymmen f
maghinnar
Den tjäna
sädessträng
muskeln.

Den
gemensam
strängen
ända ifrån
vidgar sig
som innes

Inom
som gifv
gifver he
försedd
dess sam
onaturligt
lymfatiska
skidhinna

På y
hinnan li

ner än den högre. Bägge säckarne äro alldeles skiljde ifrån hvarandra, så att det rum den ene innesluter alldeles icke har någon gemenskap med den andres; dessutom är den ena testikeln fullkomligt skild ifrån den andra och den ena sädessträngen från den andra. På inre sidan af säckhuden (Dartos) ligger en fin, med små rymmen försedd fettlös hinna, hvilken omgifver skidhinnans inre sida och fäster densamma vid Dartos.

Testikelns och dess sädessträngs närmaste betäckning är den inom Dartos liggande skidhinnan. Den består af en fin, likväl fast och med små rymmen försedd hinna och är en fortsättning af maghinnan samt sträcker sig ned till Dartos. Den tjänar till att bära testikeln till dess och sädessträngens fästande och till läge för testikelmuskeln.

Den yttre sidan af denna hinna eller den gemensamma skidhinnan är gemensam för sädessträngen och testikeln; den omgifver nämligen ända ifrån magringen hela sädessträngen och vidgar sig vid testikeln till en aflångt rund säck, som innesluter testiklens egna slidhinna.

Inom den delen af denna gemensamma hinna, som gifver testiklens egna skidhinna. Den omgifver hela testikeln tillika med bitestikeln och är försedd med en slipprig vätska för att hindra dess sammanväxning med testikeln. Genom ett onaturligt förökande af denna vattenaktiga eller lymfatiske vätska uppkommer vattensot i testikelns skidhinna eller det så kallade testikel-vattenbråcket.

På yttre sidan af den gemensamma skidhinnan ligger testikelmuskeln, bestående af sär-

skilda tunna, från hvarandra skilda kött-tråds-knippen, hvilka kunna draga testikeln uppåt, äfven sakta trycka den och således verka vid sädens kastande.

Själfvä testikeln består af den egentliga testikeln och bitestikeln. Den egentliga testikeln har en aflång, rund skapnad. Bitestikeln är en aflång kropp, som sitter på baksidan af testikeln.

Testiklarnes och bitestiklarnes ursprungliga läge är icke uti säcken, utan hos ofödda barn i maghinnan, hvarifrån de, i en tilltagande rörelse, hvars orsaker och krafter ännu icke äro nog bestämda, genom en cylindrisk skida föras ned i säcken.

Testiklarnes storlek står icke hos alla människor i lika förhållanden med den öfriga kroppen; hos unga karlar äro de vanligen så stora som ett stort duf-ägg, hos gamla äro de ock mindre hängande. Äfven hos en och samma karl äro testiklarna i friska tillståndet större, då deras kärll äro uppfylde med vätska; mindre då de nyligen blifvit uttömde. Hos många karlar äro bägge testiklarnes storlek sig olik; dock är icke alltid den högra större än den vänstra.

Testikeln har sin egna hud bestående af en tät med många små rymmen försedd hinna, hvilken omgifver hela testikelns inre ämne. För dess hvithets skull har man kallat den hvita hinnan. Fina blodkärll äro i denna hud kringspridda; men om äfven nerver af de själfvä testikeln tillhörige gå till densamma, är ännu icke bevisadt.

Testiklarnes inre ämne är grötaktigt och af ljusgul färg, deladt i många små delar genom många med den hvita hinnan sammanhängande små skilje-

väggar u
ligga. E
ligger en
likväl i
tjäna til

På

är, ligg

aflång

Septula

bilda et

samma

celluösa

och ifrå

ledes til

i ett et

till säde

De

af det

stigand

stränge

lägger

och fin

snarare

och fin

hörand

St

formig

tvänn

• I

sett 20

kvicksil

ock alla

sorgfälli

väggar uti hvilka grenarne af testiklens blodkärlligga. Emellan de särskilde små skiljeväggarne ligger en myckenhet hinnaktiga, högst tunna, men likväl ihåliga trådar, kallade sädesrör, hvilka tjäna till sädens afsilande.

På samma sida af testikeln, som bitestikeln är, ligger i den hvita hinnan långsät testikeln en aflång kropp, vid hvilken dess Lobuli och däräs Septula slutas och genom idkeliga sammanfogningar bilda ett nät, hvarutaf uppkomma hopvecklade, sammantrasslade kärll, kärlbundtar,* hvilka i sin celluösa tillhopastötning bilda bitestikelns hufvud och ifrån hvilka medelst många korta små rör den ledes till bitestiklarne, där de komma tillsammans i ett enda rör, som efter flere omvägar öfvergår till sädesgången.

Denne afledande sädesgång är en fortsättning af det rör, hvaraf bitestikeln består; den är uppstigande, utgör med blodkärllen och nerverna sädessträngen, går genom magringen ned i bäckenet, lägger sig vid urinblåsan midt emellan urinledarne och finner en under sig liggande hylsa eller bildar snarare här en kropp, hvilken kallas sädesblåsan och finnes en sådan till höger och en till vänster, hörande till de motsvarande testiklarne.

Sädesblåsorna äro hinnaktiga, fasta och nätformiga förvaringsställen, som hafva utseende af tvänne små bredvid hvarandra liggande tarmar.

* Dessa kärlbundtars antal är obestämdt. Några hafva sett 20, andra 37. Det har lyckats Sömmering att med kvicksilfver uppfylla såväl hela bitestikelns hufvud, som ock alla testikelns kärll, men han upptäckte efter den sorgfälligaste utredning endast 13 kärlbundtar.

Innan de öppna sig i urinröret förena de sig med sädesgången och öppna sig därpå genom tvänne gemensamma mynningar i urinröret, bakom en aflång upphöjning, som reser sig i urinröret och i anseende till sitt läge vid sädesblåsans mynning, kallas upphufvudet. Dessa mynningars naturliga trånghet kvarhålla säden i denna blåsa till dess den med våld utklämmas.

På samma ställe som sädesblåsans gång öppnar sig i urinröret, omgifves den af en körtel, som kallas föreståndaren och är af en hasselnöts storlek. Den afskiljer från pulsåderblodet en hvit, tjock och seg vätska, som alltid uttömmes tillika med säden eller den finare sädes-blås-vätskan och skall tjäna till dess förvarande. Att i öfrigt denna vätska icke har någon aflande kraft, är ett ovedersägligt rön af snöpingars ofruktsamhet, hvilka i Prostata afskilja densamma och af några djurs fruktsamhet, som icke hafva denna körtel, t. ex. bocken, väduren o. fl.

Karlarnes urinrör är således en för trenne slags vätskor bestämd uttömningsgång, nämligen för urinen, säden och prostaternas vätska. Det är omgifvet af en svampig hinna, omkring hvilken vid sidan om frodlemmen ligga tvänne ännu större svampaktiga, ihåliga kroppar, som förnämligast utgöra nyssnämnda födslolem och som tjäna till dess utsträckning. Ofvantill öfver blygdbensbågen är frodlemmen betäckt med hår, hvilkas utbrott är att ense såsom ett tecken till manbarheten. Främsta delen af frodlemmen kallas dess hufvud*

* Frodlemmens hufvud kallas äfven »ollon», och eger af alla delar på människokroppen, i anseende till sina

(Glans), vi
litet köttbe
inre förän
tillbaka ö
dess börj
körtlarne,

Nytte

ningen oc
reta det s
sakar jus
ungt folk
myckenhe
och blifve
nerhet de
omskärels
däruti, att
I det het
länder lät
och Egy
ganska lä
olägenhet
allraförst
redan fö
skärelsen

oräkneliga

död hvalf

** Så

ännu oms

de förra

senare för

och muhan

sed, hvars

kunnat vä

mycket fr

(Glans), vid hvilket förhuden är fäst medelst ett litet köttband, som kallas dess tygel. Förhudens inre förändrar sitt utseende, då den drager sig tillbaka öfver frodlemmens hufvud, och är vid dess början tätt besatt med de s. k. Littrianska körtlarne, hvilka afsila en egen vätska.

Nyttan af denna vätska är att minska gnidningen och att utblanda sådana ämnen, som skulle reta det så högst känsliga hufvudet. Likväl förorsakar just denna vätska en retning, då den hos ungt folk, som haft häftig rörelse, samlar sig i myckenhet, flyter i utseende af ostlika klimpar och blifver skarp. För denna olägenhet äro isynnerhet de varma ländernas invånare utsatte och omskärelesens hufvudsakligaste nytta tyckes bestå däruti, att den förekommer denna skadliga samling. I det heta Senagambien, Abbyssinien och andra länder låta äfven kristne omskära sig. I Arabien och Egypten plägar dessutom förhuden blifva ganska lång! det är därföre sannolikt, att en dylik olägenhet varit hufvudorsaken till den af Abraham allraförst såsom religionsceremoni införda, men redan före honom hos andra folkslag öfliga omskärelsen.***

oräkneliga nerv-vårtor, den största känselömhet. — En halfdöd hvalfisk darrar, då han såras på detta ställe.

** Såsom ett religionens och naturalisationstecken råder ännu omskärrelson hos judarne och muhammedanerna. Hos de förra sker den 8 dagar efter barnets födelse, hos de senare först mellan 6:e och 13:de året. Iblanp de koptiska och muhammedanska kvinnorna är denna operation en landsed, hvars nytta skall vara att fruntimren bekvämligare kunnat vå sig eller ock att icke Clitoris skall blifva så mycket framstående; den förrättas af fruntimren utan all

På samma gång förhudens längd är hinderlig vid samlaget, så är det äfven genom dess trånghet och tygelns stora korthet, som förhudens tillbakadragande och gnidande öfver det känsliga hufvudet hindras; och då härpå sädens utflytning beror, så kunna sådana naturens fel vara orsaken till ofrukt-samhet, hvilka icke på annat sätt än genom kirur-giens åtgärd stå att hjälpa.

Då förhuden och tygeln ännu icke äro uttänjde så är hufvudet nästan alldeles betäckt, som man ser på barn. Då hufvudet genom tätare njutning af samlagets nöjen blifver mindre betäckt, så har man fordom ansett det såsom ett tecken till beva-rad svendom, att tygeln drog förhuden ända till urinrörets mynning, men erfarenheten lärer att tygelns och förhudens vidd är sig ganska olik, och att en med större vidd och större tygel måste förr draga sig tillbaka, än i motsatt händelse; ofvannämde tecken är därför alldeles osäkert.

I de fall gå tygeln saknas finner väl ingen annan förmodan rum, än att den förlorats genom samlagets eller genom venerisk eller annan sjukdom. I första samlaget och i allmänhet hos fruntimmer, som hafva en trång moderslida och som uti den afsöndra mindre vätskor, förorsakar tygelns fin-trådiga väfnad den smärtsammaste känsla och afslites ofta utan skadliga följder.

Fysiologerna härleda födsloedelarnes och för-nämligast frodlemmens, äfvensom andra delars

ceremoni. — Hos abbyssinerne och hottentotterne är förhuden ofta några tum lång; de förre låta skära eller hrännadensamma; de senare bry sig föga om naturens felaktig-heter.

uppsvällning
samlung i
mande åte
varar. Me
guth anstäl
Han bragt
underband
håliga kro
af tillflutet
insprutning
mande af
Langguth
kan svälla
lifs kraft v
blifvit nä
uttryck ku

Detta
närmare
af dem d
ning är u
erectionen
orsak; 3)
är för ha
vidare ka
i födsloed

Huru
ning ber
ordentlig
kroppar*

* Sel
försök af
men burit
skålp. tyng

Endast för

uppsvällning, från blodets ökade tillopp, af dess samling i de håliga kropparne och ifrån dess hämmande återflytning därifrån så länge svällningen varar. Men denna tanke har, genom ett af Langguth anställt försök, blifvit tvifvelsmål underkastad. Han bragte hos djur födslolemmen till erection, underband och afskar den hastigt, och fann de håliga kropparne alldeles icke fyllda och uttänjda af tillflutet blod. Som bekant är kan också genom insprutning ingen samling och intet framkommande af injectionsmassan ur dessa delar erhållas. Langguth förmodar därför, att i hvarje del, som kan svälla, måste en egen och alldeles särskild lifskraft verka, som man emellertid, till dess den blifvit närmare bekant, efter ett Blumenbachs uttryck kunde kallas *Vita propria*.

Detta föranlät d:r Sponzier att anställa några närmare undersökningar af detta ämne, och att af dem draga följande slutsatser: 1) att nervretning är uppväckande och underhållande orsak till erectionen; 2) att blodtilloppet är verkning och ej orsak; 3) att ingen åderutgjutning af vätskorna är för handen, och 4) att denna nervretning icke vidare kan förklaras, utan väsentligen är grundad i födslodelarnes byggnad och organisation.

Hura mycket frodlemmens erection eller resning beror af nervretningen, bevisar dess utomordentliga styfhet hos starka, nervösa och sunda kroppar* lika så ögonskenligen, som musklernas

* Schenk, Exercit, p. 629, der man finner de löjligaste försök af styrka i denna väg, t. ex.: »att en på frodlemmen burit en kruka, hvaruti voro 5 kannor öl, eller af 10 skålp. tyngd.»

mindre styfva uppsvällning hos svaga och ener-
verade.

Ibland de naturliga orsakerna till frodlem-
mens styfhet och sädens uttömning, kan man
vidare räkna den medfödda älskogsdriften, mycken-
heten af god säd i testiklarne och sädesblåsan,
inbillningskraften, som kan eldas genom vällustiga
föreställningar m. m.; hos mången är den så stark,
att äfven i vakande tillstånd, och genom blotta
vidrörandet af ett fruntimmer, en sädesuttömning
följer; efter Hallers tanke, ångan och luften af
det andra könets födslodelar, som verka på ner-
verna*; frodlemshufvudets kittling eller gnidning,
den må ske på hvad sätt som helst; morgonret-
ningen, som härrör af den med urin uppfyllda
blåsan, som redan hos barn visar sig och så snart
urinen kastats, strax försvinner. Ibland onatur-
liga orsaker till erectionen höra medikamenter,
t. ex. afförande medel, varma clistirer, spanska
flugor, hvilka stundom förorsakat sädesuttöm-
ningar. Piskande med ris, hvarutaf kalla män
och gamla vällustingar redan hos romarne betjante
sig, driekningen af det vatten, hvaruti en brunstig
igel badat sig, skall åstadkomma priapismus eller
frodlemmens styfhet, den genom sjukdomar i krop-
pen alstrade skärpa; uti vattuskräck skall man
hafva blifvit varse en trettio gånger inträffad
sädesuttömning; galna menniskor visa i älskog en
förvånande styrka; den är i allmänhet häftigare
i alla de fall, då nerverna onaturligt retas. Man
ser härutaf, att dessa verkningar frambringas

* Den ånga, som en efter samlag trånande honas
födslodelar utdunsta, verkar onekligen på hanen.

genom ner
eller på a
bindelse v
samlag, i
säden bon

De i
kvarlämn
delen red
Det blod,
föres gene
blodåderk
ådern elle
af pulsåd
vätskan
tarne, då
ännu mer
sädesgång
kiga och
tiden lån

Säde
som and
pen brag
är visst,
att natu
många k
I te
tenaktig
och gul.
den blan
andra sli
utkastnin

genom nervernas retning på sjelfva födsloorganerna eller på andra mer och mindre med dem i förbindelse varande delar. Vid omåttligt begär efter samlag, isynnerhet hos försvagade personer, går säden bort utan frodlemmens styfnande.

Mankönets säd.

De i testiklarnes substans gående sädesarterier kvarlämna därstädes i sädesrören en till större delen redan beredd, all blodfärg beröfvad vätska. Det blod, som från sädens afsilning blifver öfrig, föres genom de ur testikeln förlängda blodådrorna, blodåderknippet tillbaka i den uppstigande hålådern eller njurådern. Den i testikelns små kärl af pulsåderna afskiljda och nu till säd blifvande vätskan flyter genom större kanaler i kärlbuntarne, därifrån i bitestiklarne, från hvilka den ännu mer utarbetad föres genom den förvecklade sädesgången i sädesblåsan. I denna långa, krokiga och trånga väg afsilas den från manbarhetstiden långsamt och i ringa mängd.

Sädens egentliga afsilningssätt är likaså litet som andra afsilningsförrättningar i människokroppen bragt till fullkomlig tydlighet; men så mycket är visst, att ingen afsilning är besvärligare, och att naturen till ingen behöfver mera tid och så många kärl, som till sädens afsilning.

I testiklarne är mannens säd tunn, klar, vattenaktig och gulaktig; i blåsan blifver den klibbig och gul. Hos människor blifver den först hvit då den blandar sig med vätskan ur prostaterna och andra slimsilande körtlar, hvilka likaledes vid sädens utkastning uttöma sig baktill i urinröret.

Af de få kemiska försök, som man anställt med säden, har man funnit, att den kommer gelé nära; förblifver i köld och värme flytande, och genom eldens åverkan öfvergår till ett torrt, söndergnuggligt ämne.

Man har velat påstå, att säden är tyngre än vatten och alla andra människors vätskor i allmänhet; men erfarenheten har visat, att största delen väl sjunker i vattnet, men likväl sprider och upplöser sig i trådiga strimmor liksom ett segt slem; däremot flyter en annan del af säden och öfvergår till små tunna, spindelväfslika hinnor och omsider upplöser sig likasom den förra. Sädens hvita delar tyckas likväl vara de, som svårast upplösa sig i vatten.

Sädens flytande delar, hvilka man bör tillskriva dess egna, fina och oangenäma lukt, äro ganska retande och hafva genomträngande krafter, hvadan ock i en befruktad kvinnas kropp mångahanda förändringar uppkomma, såsom äckel, kräkning, dåning o. m. s.

Säden beredes af blodet. Dess myckenhet och godhet beror således af de i blodet närande delar, och dessa åter af den föda som gifver den mesta och bästa chylus, såsom mjölk, köttgelé, råa äggulor o. m. d. Därföre är ock reningen starkast efter njutningen af sådana rätter.

Boerhaave, Jadelot, Tissot och andra påstå, att icke någon nervsaft blandar sig med säden. De förklara den på omåttlighet uti kärleksnöjen eller själfbefläckelse följande kraftlöshet och magerhet genom bortslösandet af en så väl utarbetad vätska.

Men om
mande svagh
skrifvas den
betraktar ne
alltid ganska
barligen me

En af
per, äro de
tysk vid ne
och gjorde
ken sederme

Genom
kubns, Led
mångfaldiga
bekräftad.

Då öga
ringsglas, bl
med något
ett tjockt och
tunn, men p
behag omkr
andra, sving
detsamma o

Uti dr
äro de trög
ner på de
deras listi
en till sju

Dessa
deras hufv
deras svans

* Haller
små djur, utar

Men om den af anförda orsaker uppkommande svaghet i nervsystemet icke blott kan tillskrifvas den konvulsiviska skakningen, om man betraktar nervtestiklarnes storlek, så blifver det alltid ganska sannolikt, att äfven nervsaft omedelbarligen meddelas de sädesförande kärnen.

En af sädesvätskans besynnerligaste egenskaper, äro de i den befintliga infusionsdjur, som en tysk vid namn Hamm allraförst 1677 upptäckte och gjorde Leeuwenhoek derpå uppmärksam, hvilken sedermera först beskref dem.

Genom en Hartzoeckens, Spallanzanis, Lieberkuhns, Ledermüllers, Burggrafs och von Gleichens mångfaldiga försök är dessa sädesdjurs verklighet bekräftad.

Då ögat är beväpnadt med ett starkt förstoringsglas, blir man varse dessa djur i nyss kastad, med något vatten utspädd säd. De synas med ett tjockt och rundt hufvud, vid hvilket sitter en liten, tunn, men på olika sätt böjd svans. De simma efter behag omkring, taga olika vägar, gå undan hvarandra, svinga sig upp ur vattnet, dyka åter ned i detsamma och vältra sig omkring såsom ett hjul.

Uti dröppel och i ålderstigna personers säd äro de tröga; i ungas däremot, och då solen skinner på dem, kvicka. Några läkare inskränka deras lifstid från två till tre timmar, andra från en till sju dagar.

Dessa små djur äro ungefär $\frac{3}{100000}$ tum och deras hufvud är vid pass 15 gånger mindre än deras svans*. Leeuwenhoek påstår sig i en enda

* Haller säger på intet ställe, att han själf sett dessa små djur, utan åberopar sig andras erfarenhet.

sädesdroppe, som var mindre än det minsta sandkorn, hafva sett många tusende sådana kroppar. Han dref sina mikroskopiska rön så långt, att han föregaf sig hafva hos dessa djur urskilt tvänne slags kön, och Plantade var till slut så lycklig, att han, i ett litet, sig hudande sädesdjur blef varse — risum teneatis! en liten människa med armar och fötter.

Man skall sedermera hafva funnit, att dessa små kräk icke gifvas hos människor före manbarhetstiden, ej håller efter idkeliga sädesuttömningsar, och hos blandningar af djurarter, t. ex. hos mulåsnan.

Mayer åberopar sig sina egna rön, att annars friska manspersoner, men som i flera giften icke aflat några barn, ofta på olika tider genom de största förstoringsglas undersökt sin säd, men aldrig däruti funnit spår till ett sädesdjur.

Af dessa särskilda rön, enligt hvilka de små sädesdjuren endast blifvit funna i frisk och frukt-sam säd, följer till det högsta, det de äro att anse såsom ett bikännetecken till sädens mognad; men att de äga en befruktande kraft, eller att de innehålla de första frön till en tillkommande generation, lärer icke kunna bevisas.

Needham, Buffon och Asch hafva ansett dessa förmenta små sädesdjur för organiserade delar, som ifrån hela djuriska kroppen, då dess växt upphört, nedlades i säden liksom i ett förrådshus, och vilja derutaf förklara, hvarför människor och djur, så länge deras växttid varar, icke visa dylika delar i sin säd, och hvarför de äro till affelsen oskicklige.

Men då nyare naturforskare äfven i urin, spott, blod, tårar och slem funnit dylika små kroppar, ja till och med märkt dem hos snöpingar; då man äfven i köttsoppor, i regnvatten och andra flytande ämnen kan se dem, så är redan begge hypotesernas hufvudstöd öfverändakastadt.

Den öfverflödige sädens återpumpning ur sädesblåsan i blodet är ännu af fysiologerna en omtvistad sak.

De, som neka sädens återpumpning, resonera så: om man antager sädens återpumpning i blodet såsom en hypotes, i kraft af hvilken den annars allt för starka och öfverspända böjelsen för samlaget förekommes, så leder man kriget in uti sitt eget land; ty man behöfver blott jämföra hvad man ser hos djur, som hafva en periodisk brunsttid, med snöpta djurs kroppsbeskaffenhet, så skall man inse, att denna återpumpning måste förorsaka en obändig och nästan rasande kättja. Och i denna afsigt tyckes naturen genom ett annat medel, som ensamt tillkommer människan, vinna ofvannämnda ändamål, nämligen genom sädens utgjutning om natten, medelst hvilken människokroppen, i den mån dess beskaffenhet det fordrar, oftare eller mera sällan befrias från den skadliga och öfverflödiga säden. Det är Blumenbachs mening.

Denna slutsats är oriktig. Hjorten och andra djur hafva en periodisk brunsttid, men människan har den icke; i denna naturens djuriska hushållning måste således finnas en viktig olikhet. Människor och djur lefva ofta flera år utan all sädesuttömning och man har icke hos dem sett så-

dana fenomen, som hos andra djur i deras brunst-tid. Sädens afsilning fortvarar i en frisk kropp oafbrutet, och äfven hos den kyskaste man afsilas på sju dagar i det minsta ett kvintin, alltså på ett år 52 kvintin; denna säd måste nu antingen uttömmas på det naturliga sättet, att återgå till blodet, eller ock måste sädesblåsorna kunna utvidga sig ända till det oändliga. Omöjligheten af sista händelsen är påtaglig; när således det ena icke äger rum, så måste nödvändigt det andra inträffa.

Det är ganska oriktigt att sätta sädens utgjutningar under sömnen i en klass med andra människokroppens afskiljningsförrättningar. Säden är icke någon Liquor excrementitius, hvars uttömning man bör anse såsom en välgörande inträttning af naturen. Sädesblåsorna förhålla sig till sädeskärnen som gallblåsan till lefvergången. Ju fullare sädesblåsorna äro, dess mera sträfva de att draga sig tillsammans och att utklämma säden. Ju oftare de uttömmas, desto retligare och kontraktiblare blifva de vid minsta utspänning. Men öfverfyllningen förekommes genom sädesblåsornas insugande kär. Dessa insuga icke blott tunn, utan äfven tjock säd, likasom gallblåsans sugådror, då gallans flytning är hämmad, insuga själfva gallan, som synes i gulsot.

Utgjutelserna under sömnen är sällan tecken till öfverflöd af säd, utan merändels följer af en svaghet, af ett retligt nervsystem eller af en liflig inbillningskraf. De försvaga alltid kroppen, med den åtskilnad, att skadan icke är så stor hos friska och starka män, och då ske de mera sällan.

Dessa
återpump
genom to
Så su
blifva ma
ligare. H
rösten bli
trängande.
verksambe
kroppsvekl
löshet och
emedan ha
stiklar. H
tiden, så u
till sång g
Kastrat
och med
vätska. Me
vatten från
terna afsila
— ett bev
larne bered
tande.
Den vä
snöpingen k
af den ofta
ändtarmen
blåsorna.
Äldre l
snöpingen i
en befruktat
oxe, som ma
gjort den d

Dessutom blifver den färdigberedda sädens återpumpning från blåsan i blodmassan sannolik genom följande positiva tecken.

Så snart naturen begynner denna förrättning, blifva mannens muskler starkare, fastare och retligare. Hår växa på födslodelarne och på hakan, rösten blifver gröfre, starkare och mera genomträngande. Hans öga blifver eldigare, mod och värksamhet utmärka hans företag. Däremot äro kroppsveklighet, felande skägg och blygdhår, huglöshet och feghet kastratens eller snöpningens lott, emedan han är beröfvad sina testiklar och bitestiklar. Har snöpningen skett före manbarhetstiden, så utmärker honom en fin och kvinlig samt till sång ganska böjlig röst.

Kastraten kan bringa frodlemmen till erection och med vällustig retning uttömma en sädeslik vätska. Men denna består ej af något annat än vatten från sädesblåsan och en vätska som prostaterna afsila. Begge äro till befruktning odugliga — ett bevis, att den i testiklarne och bitestiklarne beredda säden är den egentligen befruktande.

Den vällustiga retningen till samlag, som snöpningen känner, uppkommer genom tryckningen af den ofta för mycket fulla urinblåsan och af ändtarmen på de emellan begge liggande sädesblåsorna.

Äldre läkare hafva velat påstå, att den efter snöpningen i sädesblåsorna kvarblifna vätskan har en befruktande kraft. Aristoteles berättar, att en oxe, som man nyss snöpt, besprungit en ko och gjort den dräktig. Suidas, att snöpningen Thla-

dias afat Pythias, Aristoteles moder. Här talas väl icke uttryckligen om testiklarnes krossning, som, i stället för deras borttagande, i äldre tider plägade ske; men det är möjligt, att genom en sådan operation flera sädeskärl ändå blifva dugliga till sädens afsilning, och man lærer derföre icke kunna bestrida dylika sägner all trovärdighet.

III.

Om kvinnans afelsedelar.

Det var icke nog, att naturen hade gifvit mannen organer, att frambringa frön till slägtets förökelse; det var och nödigt, att kvinnan skulle uti säkert förvar emottaga dessa dyrbara frön. Hvad beböfva vi utom oss söka ämnen till vår beundran och erkänsla emot skaparen? Man fäste allenast ett ögonblicks uppmärksamhet på de till afelsen hörande organer; hvilken förundransvärd anordning finner man icke, särdeles i kvinnans? Deras verkningsätt är icke mindre förundransvärdt än deras anordning.

Den fruktgörande vätskan är icke förr inkommen i lifmodern, än denna inelfva sluter sig till och blir otillgänglig för allt hvad utom henne är, Barnet får där lif och tillväxt, och går ej ut förr, än i det ögonblick, som naturen för nya varelsers framkomst utstakar. Efter hvilka lagar verkställas så underbara operationer? Hvad skäl gifva män-

niskorna
ändock
Innan m
noga bet
Till
höjning;
medelst
härda be
Vene
ket, äfver
här vid
att gifta
Man tror
sluta till
Emel
halva ing
den polska
sjukdom,
långa, att
vefvat den
Sedan
först de st
huden, fas
som fått m
Näst i
och svamp
de afföra v
trekantig,
den de ock
nödsakad a
ration kalla
om man e
kommande

niskorna till förklarande af den allmännaste och ändock för våra ögon mest dolda akt af naturen? Innan man går in i dessa undersökningar, måste man noga betrakta de delar, som därvid äro verkande.

Till de yttre hörer således först den lilla upphöjning, som är litet ofvanför kveden, och som medelst sin mjukhet hindrar den olägenhet, de hårda benen skulle försorsaka under afelseakten.

Veneris bärg är beläget näst därinunder, hvilket, äfvensom den föregående delen, beklädes med hår vid manbarhetsåldern. Man har observerat, att gifta kvinnors är mera krusigt än flickors. Man tror sig och af dessa hårs myckenhet kunna sluta till temperamentets styrka.

Emellertid gifves folkslag, som naturligen hafva inga sådana hår. Besynnerligt är rönet om den polska kvinnan, på hvilken de under en viss sjukdom, känd under namnet Plica, växte så långa, att de skulle släpat på marken, om hon ej vefvat dem omkring låret på sig.

Sedan kommer själfva kveden att betraktas: först de stora läpparne, som äro tvänne fällar af huden, fasta hos flickor, men slappa hos kvinnor, som fått många barn.

Näst inom dem träffas tvänne köttiga, mjuka och svampiga utväxter, som kallas nymfer, medan de afföra vattnet, eller urinen. Deras skapnad är trekantig, deras färg är röd som en tuppkam, den de ock likna. Då de växa för stora, är man nödsakad att afskära dem till en del, hvilken operation kallas nymfotomie och kan blifva farlig, om man ej söker att förekomma det deraf uppkommande blodflödet.

På vissa trakter i Arabien och Persien är nymfotomien påbjuden för flickor, äfvensom omskärelsen för gossar, och sker då flickorna blifvit giftasyuxna.

Öfver nyfverna är en rund och något lång kropp som kallas clitoris, till sin sammansättning alldeles lik frodlemmen, undantagande urinrötet, som ej finnes i clitoris. Denna del är hufvudsättet för nöjet hos kvinnorna under samlaget; den börjar hos flickor visa sig vid manvuxne åldern, och växer till, allt som de äro mer eller mindre passionerade.

Vid könens förening uppsväller och styfnar denna del, liksom dess motbild hos mannen, den han stundom öfverträffar i storlek. Detta har gifvit anledning till ett onaturligt missbruk inom könet. Man har sett sådana kvinnor älska flickor med äfven så mycken hetta, som de eldigaste manspersoner kunnat göra, och blifva häftigt svart-sjuka på andra, som tycktes hafva ömhet för dem.

De gamle gåfvo sådana kvinnor namn af tribades, subigatrices, och frictrices, och hafva många kvinnor af denna anledning blifvit hållna för hermafroditer eller personer som förena bägge könen, fast deras skilnad ifrån andra kvinnor endast bestått i en ovanligt stor clitoris. Denna del tål att beskäras, åtminstone dess ända, hvilket ock är en religionsakt hos vissa folkslag,

Hos oss träffas omständigheter, då man skulle gifva en stor del flickor deras hälsa igen, om man kunde förslösa denna lems alltför häftiga känsel, som är ett upphof till många ensliga villosteg och därpå följande svåra sjukdomar.

Näst
synes öf-
kortare,
männen,
norna mi
Här träff
prostater
kanal slip
Läng
läpparne
ligen dem
bordan sk
hvars verk
ken säges
är mör, sk
Rundt
köttiga up
därföre på
De äro rö
som bevara
anatomisters
delst några
ett slags inb
De tillf
rande yttre
dels i felak
och som m
Om de stora
finnas sam
skiljas åt. S
en hinna, el
aktigt ämne,
öppnas eller

Näst inom clitoris, hvars spets inom läpparne synes öfverst, är uringången belägen. Den är kortare, vidare och mindre krökt än urinröret hos männen, hvaraf man finner orsaken hvarföre kvinnorna mindre än de äro underkastade stenplågan. Här träffas äfven körtlar, som likna de så kallade prostaterna och utsila en vätska, som gör denna kanal slipprigare.

Längre ned och ungefär midtunder de stora läpparne öppna sig mederslidan, och är det egentligen denna öppning, i hvilken äktenskapets fullbordan sker. Hvad den så kallade hymen angår, hvars verklighet är så mycket omtvistad, och hvilken säges tillsluta slidans öppning hos flickor, som är mör, skall därom undersökas på ett annat ställe.

Rundt omkring denna öppning ligga små köttiga upphöjningar, som likna myrtenblad och därför på latin kallas Carunculæ myrtiformes. De äro röda, fasta och framstigande hos flickor som bevarat sin jungfrudom, och efter en del anatomisters uppgift, med hvarandra förenade medelst några ganska fina fibrer, som hålla dem i ett slags inbördes beroende.

De tillfälligheter, som dessa till aflelsen hörande yttre delar äro underkastade, bestå merändels i felaktig bildning, hvarmed somliga födas, och som med kirurgiens bistånd kan afhjälpas. Om de stora läpparne, som ibland händer, skulle finnas sammanväxta, kunna de med en inskärning skiljas åt. Stundom är själfva slidan tilltäppt af en hinna, eller, som ock händt, af något köttaktigt ämne, hvilket efter omständigheterna kan öppnas eller bortskäras. Man har stundom oför-

skyldt misstänkt flickor att vara hafvande emedan en hinna, som tillstängde öppningen af moder-sidan hindrade utloppet af månadsflödet. Denna olägenhet har alltid upphört, så snart hindret blifvit undanröjdt.

Alla dessa beskrifna yttre delar hafva så nära gemenskap med dem, som nu kommer att beskrivas, att äfven den minsta tillfällighet gemeligen meddelar sig från den ena till den andra. Alla taga lika del i nöjet och tyckas under njutningen äfven deltaga i den vällustiga känsla som väckes i clitoris. Denna bidrager väl icke egentligen till afelsen, men meddelar likväl lifmodern ett slags rörelse, som är nödvändig för att uppfylla det ändamål, naturen föresatt sig vid könens förening. Hittills är allt underkastadt sinnena, men så snart man kommer till lifnodern, börjas affelsens hemlighet, och man måste för att förklara den, hjälpa sig fram med blotta gissningar.

Af alla de invärtes delar, som höra till afelsen, är lifmodern den betydligaste. Dess figur liknar en päron eller en upp- och nedvänd butelj, plattad på sin främre och bakre sida. Denna figur ändras under hafvandetillståndet, så att lifmodern då är nästan rund. Hvad dess storlek angår, märker man, att den hos en kvinna som ej är hafvande, vanligen har tre eller fyra tvärfingers längd och en tums tjocklek; man vet huru betydligt den låter utspänna sig när den innehåller fostret. Hos flickor är lifmoderns mynning så trång, att man med möda der kan få in en stilet, och att dess rymd till det högsta kan intaga en stor böna. Dess belägenhet är mellan

blåsan och ändtarmen, så att dess botten vetter upp och bakåt, och halsen, der mynningen är, ned och framåt.

Substansen af lifmodern är tämligen fast hos kvinnor, som ej äro hafvande, men slappnar af allt som hafvandetillståndet framlider; och man har märkt att den i de sista månaderna är sammansatt i synnerhet af en stor myckenhet blodkärl och fibrer, som mest äro köttaktiga. Den inre ytan är full med små porer, små kärl, som utsila den blod, hvilken hvar månad måste uttömmas. Man märker där afveu små köttpiggar och små runda körtelaktiga ämnen, som utsläppa en seg och limaktig vätska. Dessa sista blifva stora och ganska ömma efter aflelsen och fästa sig vid moderkakan.

Lifmodern har tre märkliga öppningar, af hvilka den ena svarar emot hennes hals, och det är genom den gången som mannen ingjuter säden. De bägge andra, belägna på sidorna af dess botten, äro ändan af tvänne gångar, som bära namn af Fallopius. Deras öppning inåt lifmodern är så fin att man knappt där kan få in en svinborst men utvidgar sig allt mer åt andra ändan och slutas med en fransig brädd, som är fäst vid tvänne hvitaktiga, ovala och något plattade kroppar, belägna vid sidorna af lifmodern, hvilka man gifvit namn af äggstockar.

Dessa kroppar, betraktade invärtes, tyckas innehålla ett oräkneligt antal af små blåsor, uppfyllda med en mycket klar vätska; man kallar blåsorna för ägg, och den svampaktiga väfnad, som omgifver hvart och ett af dem, tyckes utgöra lik-

som ett skal omkring dem. Dessa små ägg innehålla efter en del anatomisters mening, de varselser, hvilka kvinnan är ämnad att framföra, sedan de blifvit befruktade af mannen; men efter andras, är den vätska de innehålla en verklig fruktgörande säd.

Lifmodern, fallopii gångar, äggstockarne och tvänne strängar, kallade de runda banden, som upphålla lifmodern, äro omlindade med tvänne fållar af tarmsäcken, som man kallar de breda banden. Dionis tror, med rätt mycken sannolikhet, att de runda banden tjäna till att draga ned botten af lifmodern under samlaget och närma den till yttre mynningen, för att dess bättre emottaga säden; ty det har händt att flickor blifvit hafvande, fastän utgjutningen af säden skett endast vid ingången.

De kärl af alla slag, som koncentrera sig i affelselemmarne, äro, liksom hos männen, delade i oändligt många grenar. Kvinnorna hafva liksom männen, sina spermatiska kärl, hvilka man tillägger samma förrättning som männens, nämligen sädesvätskans filtrering, hvilket de författare, som antaga äggsystemet bestrida.

Ibland förändringar, som de nu beskrifna delar äro underkastade, märkes först en vanskaplighet på hottentotternas kvinnor, hvilka föregifvas hafva ett slags utväxt, eller hård och bred hud öfver blygdbenet, som räcker ända ned på låren i form af ett förkläde.* Detta är en oform-

* Denna och flera fabler, som Kolbe anfört om hottentotterna, äro vederlagda af le Vaillant, i hans resa uti Södra Afrika åren 1850—1863, hvilken resa är utgifven på svenska i sammandrag och tryckt i Åbo.

lighet
andra,
Herr
två m
slidan
olika
en sä
mödra
den l
gamm
den e
och p
den e
tillvä
och
tillik
som
om
till
någon
år, d
sof v
person
på de
Flickar
liten sv
sig i vä
ter. Det
uringån
fylde de
ifrån sig
betriade
Endast f

lighet som vidlåder en hel nation; det gifves andra, som endast träffas hos vissa personer. Herr Littre fann hos en liten flicka, som dog två månader efter födelsen, att hon hade moder-slidan delad, medelst en köttig skiljevägg, i två olika rymmen, och hvartdera af dem gick in i en särskild lifmoder. Möjligheten af tvänne lif-mödrar hos en och samma person bestyrkes med den kvinnans exempel, som dog i Paris, 32 år gammal, sedan hon först aflat åtskilliga barn i den ena lifmodern, hvilka blefvo riktigt framfödda. och på slutet fått ett foster i den andra, som, då den ej kunde gifva efter för barnets rörelser och tillväxt, brast sönder och förorsakade moderns och barnets död.

Ett det besynnerligaste rön i medicinen, och tillika den onaturligaste abnormitet i denna väg som kan anföras, är väl det hr Baux berättar om en flicka, hvilken ej hade det ringaste tecken till kön, och det, som mer är, intet tecken till någon öppning för excrementerna. Hon var 14 år, då hr Baux såg henne, hade god aptit, sof väl, och arbetade tillika med andra unga personer af könet att nysta silke. Upplösningen på denna gåta är lika så förfärad som oväntad. Flickan hade hvar annan eller hvar tredje dag en liten sveda omkringnafveln som på slutet förvandlade sig i vämjelse och hon kastade upp verkliga excrementer. Det öfriga närmar sig till underverk. Njurarne och uringångarne voro sysslösa, men bröstet, som uppfylde deras plats, gånge åtskilliga gånger om dagen ifrån sig ett klart och genomskinligt vatten, som befriade blodmassan ifrån öfverflödiga vätskor.

Bruket af de lemmar, som hos mannen tjäna till afelsen, är lättare att utreda, än bruket af kvinnans. Man kan icke neka, att testiklarne hos mannen tjäna till att filtrera säden, och att frodlemmen är ämnad att öfverföra den till och uti lifmodern; i stället för kvinnans testiklar (så hafva de gamle och några af de nyare kallat äggstockarne) hvilka af en del anatomister anses vara sammansatta af ägg, och af andra såsom tillredningsställen för en verklig säd. Denna skiljakthet i meningar sprider nödvändigt ett mörker öfver bruket af de nu beskrifna delar.

Om kvinnan icke har någon verklig säd, hvilket ännu är oafgjort, så måste ju clitoris anses såsom det enda verktyg för hennes nöje; men huru kan blotta erectionen af denna lem under njutningen ersätta de fördelar naturen skänkt mannen? Nerverna, som gå in i sammansättningen af frodlemmen, gifva dess ända den finaste känsel; men erectionen ensam gör ej tillfyllest att uppväcka de vällustiga känningar, som gifva lif åt nöjet.

Om äggstockarne äro, liksom testiklarne, ämnade att filtrera en sädesvätska, så går äggsystemet öfverända; men då kan man ock förklara, huru kvinnan deltagar i mannens omfamningar med lika så mycken eldighet som han. I följe af detta system måste afelsen fordra en noggrann öfverensstämmelse hos de särskilte personer af bägge könen, som därtill sammanträda. — Men, huru många kvinnor afla icke, utan att röna någon kännning, som förkunnar sädesvätskornas möte, eller åtminstone utgjutning? Huru många män lämna icke en talrik afkomma efter sig, utan att

hon,
lust
som t
träffa
mode
åtfölj
lunda
en fö
att n
säga,
väger
ut.
som
utan
sorna
födes
skulle
som
slägte
icke
som
för n
paran
orsak
nöjen
all d
ser, o
S
kvinn
man n
den yt
och nä

hon, som gifvit dem lifvet, har känt den väl-lust, som åtföljer föreningen. Kunna de vätskor, som utsilas af prostaterna, och af de körtlar som träffas i moderslidan och vid mynningen af lif-modern, under njutningen förorsaka det nöje, som åtföljer densamma? Det är en sak, som jag ingalunda vill påstå. Jag skall ej heller påstå, såsom en för sina arbeten mycket väl känd läkare gjort, att nöjet kommer af darrningar, om jag så får säga, i den ventil eller falllucka, som tillsluter vägen för sädesvätskan, då den arbetar att komma ut. Nöjet är, efter denne författare, en känsla, som skulle härflyta af en blott mekanisk oation, utan afseende på sädens verkning på sädesblåsorna. Nöjet skulle icke då vara en blyxt, som födes och dör i ett och samma ögonblick; man skulle på något sätt kunna fästa det, Naturen, som förbundit nöjet med akten att fortplanta sitt slägte, skulle skiljt orsaken! — Män, som ännu icke äro det, de som aldrig varit det, eller de som icke mera äro det, skull äga förmåner framför män, som gynnas af ålder, styrka och temperament! Nej, naturen har ej gifvit mannen orsak att afundas på snöpingens ofruktsamma nöjen: den förre känner utan tvifvel vållusten i all dess vidd och den andre har endast begärelser, oförmögna som han själf.

Slutsatsen blir, att omedelbara orsaken till kvinnans nöje är ännu obekant; eller ock måste man medgifva tvänne orsaker, som kunna verka det; den yttersta känslighet i clitoris hos en del kvinnor, och någon slags vätskas utgjutning hos de andra.

IV.

Om månadsreningen.

Det månadliga blodfödet tillhörer egentligen människan och intet annat djurslägte.* Hos alla oss bekanta folkslag äro kvinnorna det underkastade.** Luftstreck, temperament, lefnadssätt och sjukdom verka mycket på månadsreningens tidigare eller senare inträffande, på dess mängd och varaktighet. Uti varmare länder infaller den förr än i kallare, och hvar den förr visar sig, försvinner den ock tidigare. Uti Italien och Spanien yttrar den sig redan i tolfte året. På Barbariets kuster blifva de moriska flickorna mödrar i 11:te och mormödrar i 22:dra året. Uti vårt klimat börjar den vanligen inemot 15:de året,** infinner sig periodiskt, och upphörer åter i 45:te året.† Yttrar den sig redan i 12:te året, så förråder den en förtidig vällust, men först efter det 18:de en sjukdom. Hos häftiga temperament

* Buffon tillade väl denna periodiska rening, ibland andra djur, äfven i synnerhet aporna; men Blumenbach öfvertygades genom observation på åtskilliga aphonor, att denna föregifna rening alldeles icke egde rum, utan var blott ett sparsamt och ordentligt blodflöde. I brunsttiden yppar sig detta.

** Flere resebeskrifvares berättelser om brist på månadsrening hos några Amerikanska nationer äro diktade. Då, i följd af nationalfördom och religiös afsky, dessa samt andra nationers kvinnor under sin reningstid äro förvista från männens sällskap, så hade främlingarne sannolikt intet tillfälle att observera den.

*** Uti Ementahl blef en flicka vid nio år hafvande och fick sin månadsrening redan i andra året.

† Feta och starka kvinnor förlora sin rening förr än andra. Man har äfven i 70:de året sett den återkomma.

infaller denna tidpunkt vanligen tidigare och med mindre obekvämlighet. Detta blodflöde plägar förbådas medelst för mycket blod, värk omkring länderna, som drager sig åt bröstet, mattighet, hufvudvärk, blygdhårens tillväxt, stundom ock genom vämjelse och synnerlig matlust m. m. Vid första yttrandet utrinnes först allenast en rödaktig vätska, sedan efter några månaders förlopp rödare blod och slutligen en tjock blodmassa. Vid den tiden visar sig den kvinnliga kroppen i sin skönaste fägring: kinder och läppar rodna mera, ögat blifver eldigare, barmen uppsväller; men just derföre är detta ock den våldigaste tidpunkten.*

Detta blodflöde visar sig gemenligen hvar fjärde vecka. Hos vällustiga personer, genom njutningen af hetsig mat och dryck, återkommer det ofta hvar tredje vecka, ja ända till två gånger i månaden.** Det pågår en, två, ja tre och flere dagar. Hela förlusten af blod utgör hos ett friskt fruntimmer ungefär 6 uns, ja väl och ett skålpund.

Under hafvandetiden och digifningen utblifver gemenligen reningen; blodet tjänar då till föda för fostret i moderlifvet, och beredes till dimjolk. Men det flyter äfven stundom hos digifvande personer, och således äro dessa ej alltid säkra för ny befruktning. Detta blod kan

---

* Aristoteles ansåg redan på sin tid den retelse, som åtföljer första reningen så betänklig, att han tillstyrkte, det man vid den tiden borde vara mäst vaksam på flickorna.

** Blodets starkare drift åt födslodelarne, som finnes hos dessa personer, förorsakar tillika det, att blodet ymnigare hopsamlas i lifmodern.

följaktligen icke vara elakartadt, och de sägner, att en kvinna under sin reningstid, genom blotta vidrörandet, kan göra vinstocken förtorkad, träd ofruktbara, vin surt, järn och stål rostigt m. m., äfven hundar galna samt människor rasande, härleda sig ifrån en löjlig vidskepelse.

Källorna till detta månadtliga flöde äro merändels moderkärleken; det intyga observationer på fruntimmer, som dött under sin reningstid och lidit en omvändning af modern, då man sett blodet utdrypa ur den inre hålan. Vidare bevisas det af lifmoderns åderfulla och svampaktiga byggnad, dess invärtas fläckiga samt med många öppningar försedda yta, utflödet af den i lifmoderns puls- eller blodådror insprutade vätskan utur densamma, barnsängsreningen, och ända målet med månadsreningen, som består deruti, att Uterus eller lifmodern genom detta månadtliga blodflöde förberedes till hafvandetillståndet och fostrets lifnäring.

Orsakerna till detta periodiska blodflöde höra till den klassen af fysiologiska problem, vid hvilkas upplösning man icke vågar öfverskrida gränsen af en viss sannolikhet.

Lokala orsaken tyckes ligga i en lifmoders tillfälliga blodfullhet. Vid den tiden, då kroppens tillväxt förminskas, uppkommer en större blodfullhet. Blodet föres ymnigare och hastigare genom de vida och slappa pulsåderna, samt utvidgar märkligen deras kärl, då de trånga och återförande ådrorna försvåra återflödet, till dess äntligen de små vidliggande kärlen blifva så fyllda, att det förbemälda utflödet begynner framtränga.

Mängden af allt det, som i gemen förökar blodfullheten och i synnerhet drifver blodet åt lifmodern, t. ex. glädtighet, vållust, fotbad, ymnig föda, varm luft och ett häftigt temperament. Däremot förminskas den genom sorg, fastor, kylig luft och föregående sjukdomar.

Hvad orsakerna till dess periodiska återkomst beträffar, så hafva några gamle samt äfven nyare läkare fattat den sällsamma mening därom, att fullmånens åt sig dragande kraft skulle upplyfta luftkretsen hvarmedels den oss omgifvande luften då blefve så lätt, att de flytande delarne kunna mera tränga sig fram till kroppens yta, blodkärlen utvidga och öppna sig. Erfarenhetens invändning emot denna, för öfrigt obevista och orimliga hypotes, lyser för skarpt i ögonen, att man skulle behöfva anföra något vidare jäf däremot; den lärer nämligen, att under hela månens omlopp ingen dag går förbi, på hvilken kvinnor under samma lufstreck icke hafva detta blodflöde; hvar emot, enligt förberörda hypotes, under nedanet ingen kvinna skall hafva sin månadsrening; också skulle månens närmare och fjärmare belägenhet förorsaka skiljaktig verkan på denna rening, men hvilket strider emot all erfarenhet, emedan kvinnor, under det månen är på kortare afstånd från jorden lika menstrueras eller få sin reningstid, som då den är längre bort.

Vida sannolikare, naturligare och af det föregående begripligare är den mening, att månadsreningen åter måste inträffa, när lifmoderns kärll af det öfverhopade blodet så mycket utvidgas, att de icke mera kunna mottaga så stor mängd

af blod, utan att de åter måste uttömma den på det vanliga stället.

V.

Om aflelsen, hafvandetillståndet och födelsen.

Utan samlag är ingen aflelse möjlig. Averrhoes berättar väl att en drottning blifvit hafvande i ett bad, hvaruti nyss förut en mansperson varit*; och Paracelsus tror, att ett foster kunde frambringas utur manliga säden medelst kemisk behandling. Orimligheterna i boken *Lucina sine concubitu*, att fruntimmer medelst inandandet af i luften sväfvande organiska partiklar kunde blifva hafvande — med mera sådant, lämpa sig endast för skämtet. Äfven äro de få försök, att hos djur inleda hansäden genom ett rör i honans födslodelar för att dymedelst åstadkomma en verklig befruktning, ännu på långt när icke tillräckligt pålitliga.

Retelsen till samlag uppeggas genom en ganska egen mekanism i kroppen. När, genom en sannskyldig eller inbillad känsla af öfvermått utaf lifskraft, blod eller lena och milda vätskor som i kärlen och fetthinnan verka på nerverna en djurisk själfsvåldig rörlighet frambringas i hela kroppen, så styfnar den manliga lemman och

---

* Att förklara möjligheten af denna fabel, togo läkarne sin tillflykt till sädesdjuren: de sade, att denne man, som förut varit i badet, måste der hafva utgjutit säd; de i densamma varande smådjuren hade sedermera kringsummit i vattnet när damen deri nedträdde, och emedan de sökte värme hade de smngit sig in i drottningens födslodelar.

den angenäma veneriska känslan uppkommer. Under inflytelsen af denna drift eftersträfvar den djuriska människan att röna högsta graden af sin kraft och att entlediga sig känslorna af en öfverflödande välmåga; men detta kan ej annorlunda ske, enligt naturens regel, än genom den innerligaste förbindelse af bägge könens afseledelar; således uppkommer i detta tillstånd åtrån efter samlag.

På samma sätt genom föreställningar, genom fullblodighet och nervkittling uppkommer parningslusten hos det andra könet. Kvinliga lemmens upplyftande muskler hoptränga dess blodådror, hvarigenom blodet nödgas att inflyta uti den svampaktiga kroppen och de öfriga delarne så att dessa uppsvälla; de muskulösa partierna af blygdläpparne och närliggande delar försättas i en omväxlande rörelse, som meddelas moderslidan; de i dennas veck liggande körtlarne blifva dymedelst klämde och gifva ifrån sig en slipprig vätska, som lättar manliga blygdollonets inträngande i moderslidan. Den uppsvällda kvinliga blygden och dess nymfer omfatta lindrigt den manliga lemman; isynnerhet hoptränger och utvidgar sig moderslidan*, hvilken kittlas af gnidningen. Den veneriska extasen nalkas dervid sin högsta grad. Mannens ifver blifver häftigare och kvinnan förbidar med otålighet slutet af denna ljufva naturstrid*, Manslemman uppsväller

* Moderhalsen utvidgar och hopdrager sig i mån efter den manliga lemmens tjocklek; den omfattar såväl den smalaste som den lämpar sig efter den tjockaste.

** I denna den djuriska själskraftens lifligaste verksamhet försvinner nästan alldeles nöjets finare, ädlare eller

hastigt något; dess muskler sammandragas kramp-
likt och dymedelst insprutas säden våldsamt uti
lifmodern (lifmodern är nämligen då försatt uti
en inflammationslik orgasmus eller uppsvällning);
säden emottages genom modernmunnen och föres
till lifmodern medelst moderhalsens sammandrag-
ning. Nu sammandrager sig äfven lifmodern.
Säden skulle jämväl utan halsens hopdragning
åter utledas, men genom denna sammandragning
uppdrifves den i moderhornen det kvinliga ägget
till mötes. När detta extasiska ögonblick är förbi,
blifva musklerna förslappade, manliga lemmen
slaknar, pungsäcken hopkrympes och hela krop-
pen röner en mattighet, ej olik den efter en god
måltid.

Ordspråket: Omne animal post coitum triste,
kan dock ej allmänt tillämpas på människan.
När samlagsdriften blifvit väckt mera genom
fantasiens yppiga föreställningar än genom öfver-
måttat af blod och lifskraft, och i samlaget alle-
nast den djuriska parningslusten tillfredsställes
utan någon delaktighet af kärlekens ädlare känslor,
så följer visserligen — emedan denna ytterligare
djuriska verksamhet aldrig i sig själf kan vara
hvarken ett tydligt uttänkt eller ett dunkelt känt
syftemål för själen — efter uttömningen en
obehaglig vanmäktighet och där, hvarest ett klart
medvetande af det förutgående och närvarande
kan äga rum, ett slags ånger. Däremot händer
icke detta, när njutningen härleder sig ifrån den

---

mer andliga art: åtminstone blifver för medvetande intet
annat öfrigt än allenast den djuriska parningsnjutningen.

önskan att innerligare förbinda sig med ett föremål, hvars dygd och kärlek göra oss lyckliga; då skola fast mera själens upplifvande andekrafter segra öfver kroppens förslappade mekanism.

Många fysiologer påstå, att befruktningen sker uti äggstocken och att därpå det befruktade ägget spräcker yttre hinnan af en liten grafisk blåsa, hvarefter det mottages af de styfnade och med sina fransar vid äggstockarne liggande moderhornen samt föres till lifmodern och dess horn eller genom de lymfatiska kärlens resorption eller insugning; denne senare mening har blifvit med nya skäl bestyrkt af Grasmeyer*.

Emellertid förblifver det, utan afseende på något affelsesystem, ibland alla den sannolikaste meningen: att, medan i fruktsamt samlag ej allennast ångan**, utan ock den fastare massan af mannens våldsamt utsprutade och upphettade säd tränger sig in i lifmodern, ja, stundom ända in uti moderhornen***, då jämväl ifrån en af de bägge kvinnlige äggstockarne sönderspricker en liten grafisk blåsa, liksom en mognad böld, och

* Uti hans »Dissertatio inuaguralis de Conceptione & Fæcondatione Humana». Författaren bekräftar deruti sannolikt den hypotes, som redan några äldre fysiologer uppställt, nämligen att den manliga sädan icke införes uti moderhålan och därifrån genom de fallopiska rören till äggstockens befruktning, utan att den redan i moderslidan, ja, möjligtvis ännu förr medelst insugande kärl hopblandas med lifmoderns vätskor och afsöndrad ifrån dessa först föres till de Grafiska blåsorna.

** Af somliga kallad sädesdoft, Aura seminalie.

*** Kuysch träffade manlig säd i moderhornen hos en sköka, på hvilken mannen som häfdat henne, strax efter samlaget afskurit halsen.

den derutur i en eller flera droppar fallne ägg-hvitelika saft upptages af de genom blodet uppdrifna samt äggstockarne omfattande moderhornen och lifmodern. En viss krampaktig känsla af en inre rörelse i hornet, när retelsen hos kvinnan uppnått högsta graden och hvilken alldeles liknar den känslan, som mannen röner i ögonblicket af sådens utsprutning, gifver denna mening en utomordentlig öfvervigt.

När lifmodern blifvit hafvande, så drager den sin undra öppning åt moderhalsen trängre till-samman,* och tillskapar det mänskliga fostret. Följande beskrifning om afelseverkets framsteg tyckes komma sanningen närmast. De skiljaktiga vätskor uti bägge könens kroppar, hvilka vid fruktsam parning genast utgjuta sig i lifmodrens håla, fordra framför allt en viss tid, för att så mycket innerligare hopblandas med hvarandra och uppnå den behöriga mognadsgraden. Sedan denna tillredning föregått, dessa vätskor blifvit förarbetade och hunnit till mognad; blifver först bildningsdriften uti dem upprörd, hvarmedelst det än oformliga afelseämnet, dels uti äggets hölsor, dels uti det däri innehållna fostrets gestalt utbildas och upplifvas. Därifrån härleder sig ock det, att vi i de första veckorna efter afelsen, utom en oformlig flytande massa uti lifmoderns håla icke kunna upptäcka något spår till ett bildadt foster, hvilket dock ungefär i tredje veckan nästan plötsligt eller helt hastigt visar sig och

* Hos djuren har man alltid funnit lifmodern hos människan deremot ej alltid alldeles sammandragen, kort efter befruktningen.

med en just icke så liten kropp. Således tillskapas först äggets delar, sedan den yttre ludna hunterska hinnan, hvilken öfverkläder lifmoderns inre yta, och slutligen uppkommer fostret uti ägget.

Ägget består af två egentliga hinnor, den yttre kallas läderhinnan, och den inre fårhinnan.* Denna innefattar en anseelig mängd af klart vatten, hvaruti den lilla Embryonen simmar, och hvilket kallas fårvattnet, hvars hufvudsakliga nytta troligen består deruti, att det beskyddar den späda och geléartade kroppen ifrån yttre åkommor, och hvars kvantitet står i omvänt förhållande till fostrets tillväxt: ju yngre fostret är, desto större är mängden af denna vätska. När fostren äro flera, har hvardera sin egen fårhinna; men bägge hafva en gemensam läderhinna.

Man kan göra sig följande korta och tydliga föreställning om fostrets tillväxt. I första veckan efter befruktningen blifver man i lifmodern varse blott en långgrund genomskinlig blåsa, som är uppfylld med en vätska, hvilken liknar ägghvita. Midt uti denna synes ett tjockare ämne, som skall tillskapa fostret. Det första lefvande, som man märker hos detta, är hjärtat likt en simmande punkt uti blåsan; och snart därefter ser man med blotta ögonen de första elementen af fostret, särdeles början till hufvudet. Några dagar efteråt visar sig på hufvudet en utskjutande punkt

* Man anser det såsom ett lyckligt tecken, när barnen komma till världen med denna hinna (»Segerhufva»). Men därunder ligger ingen annan hemlighet förborgad, än att de vägar, hvarigenom barnet passerar, äro mycket utvidgade så att hinnan kan oförhindrad medfölja.

där som näsan sitter, och uti ögonens ställe ser man två svarta punkter, äfvensom uti öronens två små hål. I de första fyra veckorna synas upphöjningar för de delar, som skola blifva armar och fötter. Men ännu är embryo, eller det första fosterämnet, endast en oformlig massa, utan någon likhet med den blifvande människoskapnaden. Det har ungefär en tums längd. I första hälften af andra månaden tillskapas armar, ben, händer, fötter, tår; och hopvecklade fibrer beteckna inelfvorna. I tredje månaden är fostrets bildning till alla sina delar fullbordad.

Nafvelsträngen, hvilken sannolikt uppkommer på samma gång som fostret, är sammansatt af tre hopflätade blodådror, en Vena och två Arterier, som gå från fostret till moderkakan hvarmedelst moderns mjölk ditfördes till barnets föda. Denna härleder sig ifrån läderhinnans ulliga öfveryta, hvilken efter hand drager sig tillbaka och, efter första månaden skapas i moderbotten till en rund och tjock kaka, hvilken är desto större, ju yngre fostret är, och tvärtom synes så mycket mindre, ju närmare barnsörden nalkas.

När hafvandetillståndet är halfidet, eller mot slutet af femte månaden, ofta förr, ofta senare, märka de flesta hafvande på barnets rörelser att det lefver. Moderns bröst blifva hårdare och fylligare. När födelsestunden nalkas, sänker sig barnet längre ned, så att hufvudet kommer att ligga vid lifmoderns mynning. Med ansigtet ligger det åt moderns bakdel, med knäna krokigt hopböjda och hållande händerna fast vid kinderna; sådant är läget för den lyckligaste förlossning.

När
ifrån Ch
velsträng
Om
fostrets
flera hy
rens lag
tid gåt
maste,
lig lif
orsake
anstrå
medkä
T
ligt
eller
flesta
och
lan
De, s
emella
kallas
alltid
därem
vande
hvilka
merän
diga b
draga
dessa b
Of
förtidig

När barnet är framfödt, måste modern befrias ifrån Chorion och Amnion, moderkakan och navelsträngen; detta kallar man efterbörden.

Om de orsaker, som befrämja det mognade fostrets framkomst, finner man hos fysiologerna flera hypoteser. Vi se här en oföränderlig naturens lag, men hvars verkställighet blifver oss alltid gåtlik. Blumenbach antager, såsom de närmaste, förlossningen pådrifvande orsaker, en egentlig lifskraft uti lifmodern, och, såsom fjärmare orsaker, moderns genom andedrägten förorsakade ansträngning, samt intercostalnervens vidsträckt medkänsla med hela nervsystemet.

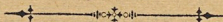
Tidpunkten för ett barns födelse infaller enligt naturens vanliga gång, efter nio månaders eller fyratio veckors förlopp efter aflelsen. De flesta barnsbörder tilldraga sig emellan den 260:de och 280:de dygnet.

Accoucheurerne anmärka skljaktigheten emellan missfall, otidiga och förtidiga barnsbörder. De, som ske inom de första 18 veckorna, eller emellan fjärde och femte månaden efter aflelsen, kallas Abortus eller missfall; dessa komma nästan alltid döda till världen. Otidiga barnsbörder kallas däremot de, hvilka yppa sig ifrån halfidet hafvande tillstånd ända till sjunde månaden, och hvilka gemenligen äro 6 månader gamla; de äro merändels döda eller dö straxt därefter. Förtidiga börnsbörder åter äro sådana, som pläga tilldraga sig emellan sjunde och nionde månaden; dessa blifva sällan vid lif.

Ofta framdrifves, i stället för en otidig eller förtidig lifsfrukt, en oformlig köttklump med alla

tillfälligheter af en naturlig barnsbörd, allenast i mindre grad; denna kallar man månkalf, falsk barnsäng.

Vanligen yppa de sig i fjärde månaden. De innehålla gemenligen något vatten och blod, stundom äfven en liten lifsfrukt, men hvars delar man knappt kan urskilja. De kunna härleda sitt ursprung ifrån moderns orenligheter, ifrån hoprunnen blod, från någon kvarlefva af efterbörden, eller ifrån ett förskämdt ägg. Man vet exempel, att en sådan växt, som varit utan frukt, länge legat i moderlifvet. Ofta framkommer en månkalf utan den därvid befintliga frukten, och denna blir i ordentlig tid framfödd; stundom afgår den först efter barnets födelse.

allenast i
alf, falsk

en. De
od, stun-
elar man
a sitt ur-
hoprun-
erbörden,
exempel,
kt, länge
en mån-
ch denna
fgår den

Innehåll:

Inledning.

Samlaget och aflelsen.

Människokroppens aflelsförrättningar.

Männens aflelsedelar.

Männens säd.

Kvinnans aflelsedelar.

Månadsreningen.

Aflelsen, hafvandetillståndet och födelsen.

